

معرفی و ارزیابی سایت‌های مستعد گردشگری ماجراجویانه (مورد مطالعه: استان کرمانشاه)

پوران‌دخت کیانی^۱، کارشناس ارشد گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.
سیامک شرفی^{۱*}، استادیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.
علی امیری، استادیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.

پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۱۰/۱۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۴/۲۸

چکیده

گردشگری ماجراجویانه پدیده‌ای پیچیده و پویا در گردشگری است که در سال‌های اخیر به‌عنوان تفریح در فضای باز به‌طور فزاینده‌ای تجاری شده و به‌سرعت رشد کرده است. ماهیت کوهستانی و تنوع لندفرم‌های مستعد گردشگری ماجراجویانه در استان کرمانشاه باعث شده تا این گونه از گردشگری از رونق خاصی برخوردار باشد که برگزاری جشنواره‌ها و همایش‌هایی با محتوای این نوع از گردشگری دلیلی بر این ادعاست. در این تحقیق هدف شناسایی سایت‌های مستعد گردشگری ماجراجویانه در استان کرمانشاه و ارزیابی سایت‌ها بر اساس اهمیت آن‌ها در جذب گردشگران ماجراجو با استفاده از معیارهای مؤثر بر رتبه‌بندی آن‌ها می‌باشد. نوع تحقیق کاربردی و روش آن توصیفی-تحلیلی و پیمایشی است. از اطلاعات سایت‌های گردشگری و ابزارهایی مانند GPS، دوربین عکاسی، نرم‌افزار ArcGIS و پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. بدین صورت که ابتدا ویژگی‌های سایت‌های منتخب با استفاده از مطالعات میدانی و اسنادی تهیه و سپس در قالب پرسشنامه توسط کارشناسان و گردشگران ماجراجو تکمیل شد. در ادامه با شناسایی معیارها و زیرمعیارها و وزن دهی آن‌ها به روش AHP و کوپراس، رتبه‌بندی سایت‌ها انجام شد. بررسی ۱۰ سایت مهم گردشگری ماجراجویانه از دید کارشناسان و گردشگران با در نظر گرفتن معیارها و زیر معیارهای مؤثر نشان داد که معیار گردشگری به‌عنوان مهم‌ترین معیار اصلی و تنوع جاذبه‌ها، سطح جذابیت و امنیت سه زیر معیار دارای بیشترین امتیاز جهت ارزیابی و رتبه‌بندی سایت‌های گردشگری ماجراجویانه در استان کرمانشاه هستند. نتایج نشان داد که سایت‌های گردشگری دیواره بیستون، دیواره آبشار پیران و غار پرآو دارای بالاترین اهمیت در گردشگری ماجراجویانه استان کرمانشاه هستند. همچنین اولویت‌بندی سایت‌ها حاکی از آن است که دیواره‌نوردی و سنگ‌نوردی، محبوب‌ترین گونه‌های گردشگری ماجراجویانه به شمار می‌روند.

واژگان کلیدی: گردشگری ماجراجویانه، دیواره بیستون، استان کرمانشاه،

* نویسنده مسئول Email: sharafi.si@lu.ac.ir

نحوه استناددهی به مقاله:

کیانی، پوران‌دخت، شرفی، سیامک، امیری، علی (۱۴۰۰). معرفی و ارزیابی سایت‌های مستعد گردشگری ماجراجویانه (مورد مطالعه: استان کرمانشاه). فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی. سال دوم، شماره ۴ (۸). صص ۱۹-۱. Doi:10.52547/gsama.2.4.1

۱. مقدمه

امروزه صنعت گردشگری، یکی از بزرگ‌ترین و متنوع‌ترین صنایع محسوب می‌شود، به طوری که در بسیاری از کشورهای جهان، این صنعت، منبع اصلی درآمد ارزی، اشتغال‌زایی، ایجاد عدالت اجتماعی، رشد فرهنگی، افزایش سطح رفاه و نیز میدانی برای رشد بخش خصوصی و وسیله‌ای برای توسعه ساختار زیربنایی است (غفاری گیلانده و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۱۳). گردشگری نقش مهمی در توسعه و رشد همه کشورهای به‌ویژه کشورهای در حال توسعه ایجاد می‌کند و تأثیرات مثبتی بر اوضاع اقتصادی و اجتماعی کشورهای هدف ایجاد می‌کند (اوبالاد و دویی^۱، ۲۰۱۴: ۱۶). یکی از استراتژی‌هایی که امروزه بسیاری از کارشناسان توسعه بر آن تأکید می‌کنند، گردشگری و توسعه آن در مناطق با قابلیت‌های گردشگری است (بیاتی‌خطیبی و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۹).

گردشگری دارای انواع و گونه‌های مختلفی است که یکی از اشکال جدید آن، که در سال‌های اخیر مطرح شده، گردشگری ماجراجویانه است که از شاخه‌های گردشگری طبیعی به حساب می‌آید (دار^۲، ۲۰۱۴: ۷۷). اما علی‌رغم اهمیت شناخت گردشگری، اطلاعات کمی در مورد نوآوری و اقدامات نوآورانه در زیر بخش‌های گردشگری مانند گردشگری ماجراجویانه شناسایی شده است (هنسن و همکاران^۳، ۲۰۱۹). گردشگری ماجراجویانه پدیده‌ای پیچیده و پویا در گردشگری است (وجدانوویچ^۴، ۲۰۱۳: ۱۰۱). این گونه از گردشگری، در سال‌های اخیر به عنوان تفریح در فضای باز به طور فزاینده‌ای تجاری شده و به سرعت رشد کرده است (انجمن گردشگری آمریکا^۵،

۲۰۰۵) و یک بخش به سرعت در حال توسعه صنعت گردشگری در سطح بین‌المللی است (بنتلی^۶، ۲۰۰۷: ۷۹۱). به طوری که افزایش تقاضا برای گردشگری ماجراجویانه در سال‌های اخیر چشمگیر بوده است (ویلیامز و سوتار^۷، ۲۰۰۹: ۴۱۳). به عنوان مثال، سفرهای ماجراجویی و هزینه‌های مربوط به آن، سالانه می‌تواند ۲۲۰ میلیارد دلار صرفاً به اقتصاد ایالات متحده کمک کند (کاتر^۸، ۲۰۰۶: ۳۱۷).

مروری بر ادبیات موجود در زمینه گردشگری ماجراجویانه نشان می‌دهد که تحقیقات در این زمینه تاکنون عمدتاً بر تصورات پیش‌فرض پژوهشگران و متخصصان متمرکز بوده است (وهر^۹، ۲۰۰۱: ۳۶۰). تعاریف بی‌شماری از گردشگری ماجراجویانه وجود دارد که عناصری مانند فعالیت، خطر، عدم اطمینان، چالش، هیجان و طبیعت را در برمی‌گیرد (باکلی^{۱۰}، ۲۰۰۶: ۷۵). اما به طور کلی، گردشگری ماجراجویانه به سفرهایی گفته می‌شود که شخص با قدم گذاشتن در طبیعت ناشناخته به دنبال تجربه فعالیت‌هایی همراه با ریسک چالش و جذابیت بوده و در آن تلفیقی از فعالیت‌های بدنی طبیعت‌گردی و آشنایی با فرهنگ‌های مختلف به چشم می‌خورد. در این نوع گردشگری شخص باید در سطح مطلوبی از استقامت و آمادگی جسمانی قرار داشته باشد و ریسک و خطر کردن را بخش مهمی از زندگی بداند و شجاع باشد (اسماعیلی و برقی، ۱۳۹۱: ۲).

این نوع گردشگری عمدتاً در مناطق کوهستانی که از جذاب‌ترین مقصدهای گردشگری به شمار می‌روند، انجام می‌گیرد (بیدی و هودسون^{۱۱}، ۲۰۰۳: ۶۲۵). مثلاً کوه‌پیمایی، پیاده‌روی و کوهنوردی براساس ویژگی‌های منحصر به فرد

⁶ Bentley

⁷ Williams & Soutar

⁸ Cater

⁹ Weber

¹⁰ Buckley

¹¹ Beedie & Hudson

¹ FaladeObalade & Dubey

² Dar

³ Hansen et al

⁴ Vojidanovic

⁵ Travel Industry Association of America

جاذبه‌های طبیعی، به یکی از تجاری‌ترین انواع گردشگری ماجراجویی تبدیل شده‌اند (چتری و همکاران^۱، ۲۰۰۴: ۴۱) و اسکی و ورزش‌های زمستانی به دلیل ویژگی‌ها و محبوبیت گسترده، جایگاه ویژه‌ای در این گونه از گردشگری دارند (واسک و همکاران^۲، ۲۰۰۰: ۲۹۷).

تنوع زمین‌شناسی، توپوگرافی و اقلیمی و تمدن غنی کشور ایران سبب شده است تا انواع جاذبه‌ها و گونه‌های گردشگری مانند گردشگری ماجراجویانه در این کشور وجود داشته باشد. اما با اینکه ایران در لیست بهترین مقاصد گردشگری ماجراجویانه در دنیا قرار گرفته، اما متأسفانه هنوز رشد چشم‌گیری در این حوزه اتفاق نیفتاده است. استان کرمانشاه در غرب کشور با داشتن جاذبه‌های طبیعی، تاریخی، فرهنگی و غیره کم‌نظیر، برخورداری از اقلیم چهار فصل، تنوع قومی و مذهبی، داشتن مرزی طولانی با کشور عراق و پایانه بین‌المللی خسروی، همچنین برخورداری از زیرساخت‌های قابل قبول، سالانه پذیرای تعداد زیادی گردشگر داخلی و خارجی است. از طرفی استان کرمانشاه با داشتن جاذبه‌هایی چون غارهای آهکی طویل و عمیق، دیواره‌های عظیم عمدتاً آهکی، قلل فنی، تپه‌هایی با ارتفاع مناسب و مشرف به دشت‌های پهناور و دریاچه‌های احداث شده در پشت سدها و غیره، شرایط لازم برای گردشگری ماجراجویانه را دارا می‌باشد. به طوری که فعالیت‌های گردشگری ماجراجویانه با وجود سایت‌های متعدد مانند غارها (پرآو، قوری قلعه)، سنگ‌نوردی (دیواره بیستون)، کوهنوردی (کوهستان پرآو، قله شاهو و غیره)، پاراگلایدر (سایت ویس) و دوچرخه کوهستان (تپه‌های سراب قنبر) در مناطقی از استان کرمانشاه در جریان است. این فعالیت‌ها به طور پراکنده یا تحت عنوان جشنواره‌های استانی، ملی و فراملی در استان کرمانشاه انجام می‌شوند، اما

به دلیل آنکه در چهارچوب گردشگری انجام نمی‌شود، نه تنها سودی نصیب جامعه میزبان نمی‌کند، بلکه به علت ریسک بالای انجام آن‌ها، شرکت کنندگان را نیز در معرض خطر قرار داده و تخریب محیط را نیز در پی دارد. با توجه به اینکه ارزیابی توانمندی‌های یک مقصد گردشگری در مرحله نخست نیازمند شناسایی پتانسیل‌های آن مقصد است، بنابراین ضرورت دارد که با وجود سایت‌های گردشگری ماجراجویانه و گردشگران علاقه‌مند به این سایت‌ها در استان کرمانشاه، این پتانسیل‌ها شناسایی و ارزیابی آن‌ها انجام شود تا بتوان در مدیریت و برنامه‌ریزی گردشگری پایدار، از ارزیابی‌های به دست آمده بهره گرفت و گامی در جهت توسعه گردشگری ماجراجویانه منطقه برداشت.

مروری بر مطالعات انجام شده در زمینه تحقیق حاضر نشان می‌دهد که تاکنون پژوهش‌هایی با اهداف و روش‌های گوناگون در مناطق مختلف جهان و کشور ایران انجام شده که در زیر به چند مورد از آن‌ها اشاره شده است. بنتلی و پیچ^۳ (۲۰۰۱) در مقاله‌ای با عنوان دامنه گستردگی سوانح گردشگری ماجراجویانه در نیوزیلند، به تعیین وقوع حوادث و آسیب مشتریان، بررسی نحوه گزارش و بازرسی حوادث از طرف کاربران پرداخته‌اند. در این تحقیق، وقوع بسیار کم آسیب‌های گردشگران به وسیله اپراتورها گزارش شده است. باکلی و همکاران^۴ (۲۰۱۴) در تحقیقی با عنوان مدل چینی برای گردشگری ماجراجویانه انبوه، یک مدل جدید را برای بررسی گردشگری ماجراجویانه که جنبه بومی دارد و متفاوت از مدل‌های بین‌المللی است، ارائه کرده‌اند. گدی و وب^۵ (۲۰۱۶) تأثیر محیط بر انگیزه‌های شرکت در گردشگری ماجراجویانه (مطالعه موردی: منطقه تسیتسکاما^۶ در آفریقای جنوبی) را بررسی نمودند. نتایج نشان داد که

3. Bentley & Page
4. Buckley et al
5. Giddy & Webb
6. Tsitsikamma

¹ Chhetri et al
² Vaske et al

اگرچه محیط همیشه مهم‌ترین عامل انگیزه نیست، اما هنوز هم نقشی اساسی در انگیزه‌های گردشگری ماجراجویانه مبتنی بر طبیعت در میان شرکت‌کنندگان، به‌ویژه در زمینه فعالیت‌های خاص بازی می‌کند. ویلیامز و همکاران^۱ (۲۰۱۷) ارزش رانندگان و گردشگری ماجراجویانه: تحلیل مقایسه‌ای مشتریان ژاپنی و غربی را با روش توصیفی و جمع‌آوری اطلاعات از ۳۰۱ گردشگر ژاپنی و غربی مورد مطالعه قرار دادند. نتایج نشان داد که گردشگران ژاپنی به ارزش احساسی (عاطفی) و ارزش چیزهای جدید اهمیت بیشتری می‌دهند. با این وجود گردشگران غربی به بعد سودمندی ارزش قیمت برای پول اهمیت بیشتری می‌دهند. گاردینر و کوک^۲ (۲۰۱۷) مشارکت چینی‌ها در گردشگری ماجراجویانه: بررسی ادراک دانشجویان بین‌المللی نسل جوان را مورد مطالعه قرار دادند. تمرکز بر گروه مصاحبه شوند نشان می‌دهد که جوانان چینی از درک فرهنگی اجتماعی نسلی منحصر به فرد از نظر مشارکت در فعالیت‌های ماجراجویی برخوردار هستند.

قدیری معصوم و وثوقی (۱۳۸۴) در مقاله‌ای با عنوان گردشگری ماجراجویانه و با روش توصیفی، به بررسی مفاهیم و کلیاتی در مورد این نوع از گردشگری پرداختند. مدیری و همکاران (۱۳۹۰) تحلیل و ارزیابی پتانسیل‌ها و راهبردهای توسعه اکوتوریسم در منطقه ریجاب (استان کرمانشاه) را با استفاده از مدل SWOT و روش دلفی مورد مطالعه قرار دادند. نتایج ارزیابی عوامل داخلی و خارجی نشان داد که نقاط قوت و فرصت‌های گردشگری محدوده مورد مطالعه بیشتر از نقاط ضعف و تهدیدها می‌باشند. اسماعیلی و برقی (۱۳۹۱) با روش توصیفی-تحلیلی بررسی مناطق گردشگری به‌منظور توسعه گردشگری ماجراجویانه

در شهر اصفهان را به‌منظور شناسایی پتانسیل‌های اصلی و مؤثر در فرآیند توسعه آتی گردشگری ماجراجویانه بررسی نموده‌اند. عزیزپور و همکاران (۱۳۹۲) موانع توسعه گردشگری ماجراجویانه در ایران با تأکید بر مخاطرات طبیعی را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج تحقیق نشان داده است که تغییرات ناگهانی و غیرمنتظره هوا، جریان‌های شدید رودخانه‌ای، مخاطرات مربوط به شیب‌های تند، گرمی و سردی بی‌نهایت هوا مهم‌ترین مخاطراتی است که گردشگران ماجراجو را تحت تأثیر قرار می‌دهد و عدم ارائه خدمات پشتیبانی مطلوب در کشور انگیزه گردشگران ماجراجو به‌ویژه گردشگران خارجی را کاهش داده و سبب گردیده آن‌ها سایر کشورها را به‌عنوان مقصد این نوع گردشگری انتخاب نمایند. انتظاری و آقایی پور (۱۳۹۳) به بررسی پتانسیل‌های اکوتوریسم و ژئوتوریسمی منطقه نمونه گردشگری بیستون با استفاده از تکنیک SWOT پرداختند. یافته‌های تحقیق، نشان داد که منطقه بیستون توانایی‌های بالایی در زمینه اکوتوریسم و ژئوتوریسم دارد و وجود رودخانه گاماسیاب و سراب بیستون و نورپوران و همچنین چشم‌انداز زیبای منطقه مهم‌ترین نقاط قوت منطقه هستند، ولی با کمبودهایی همچون عدم تبلیغات، نبود مکان‌های اقامتی و کمبود امکانات زیربنایی و رفاهی مواجه است. خاکساری و دهقانی (۱۳۹۳) با بررسی ظرفیت گردشگری ماجراجویانه در کویرهای ایران با استفاده از SWOT، نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها به ارزیابی ظرفیت این مناطق پرداختند. تجزیه و تحلیل‌های انجام‌شده حاکی از وجود شرایط مطلوب در کویرهای ایران برای رونق این نوع گردشگری است که با برنامه‌ریزی مناسب ضمن تقویت نقاط ضعف و استفاده از فرصت‌ها می‌توان بر تهدیدها غلبه کرد و این توانایی بالقوه را به جریان انداخت.

1. Williams et al
2. Gardiner & Kwek

مجیدی و محرمزاده (۱۳۹۵)، راهبرد توسعه ورزش‌های ماجراجویانه در شهر سنندج با استفاده از تحلیل SWOT را مورد مطالعه قرار دادند. با توجه به نمره نهایی ماتریس‌های ارزیابی عوامل مشخص شد که جایگاه ورزش‌های ماجراجویانه شهر سنندج در منطقه (تهاجمی) قرار دارد. از این رو، به جهت قرارگیری در این ناحیه پیشنهاد می‌شود تمرکز راهبردهای توسعه بر راهبردهای تهاجمی باشد. خضر (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «بررسی پتانسیل‌های توسعه گردشگری ماجراجویانه در استان آذربایجان غربی» پرداخته و نتیجه گرفته است که با وجود پتانسیل بالای استان آذربایجان غربی برای توسعه گردشگری ماجراجویانه، دینفعان گردشگری به این باور نرسیده‌اند که قدرت اقتصادی این نوع از گردشگری می‌تواند به‌عنوان یک بازار خاص، سرمایه‌های بزرگ را به استان سوق دهد. بیانی (۱۳۹۷)، در پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان امکان‌سنجی راه‌اندازی گردشگری ورزش‌های ماجراجویانه در استان اردبیل و ارائه راهکار، نتیجه گرفتند که استان اردبیل با توجه به مناطق طبیعی، بکر و کوهستانی و دارای جاذبه‌های گردشگری ورزشی ماجراجویانه خاص است و می‌تواند مورد توجه ورزشکاران و گردشگران واقع شده و به‌عنوان مقصدی برای گذران اوقات فراغت با انگیزه تفریح و استراحت انتخاب شوند و در دوره زمانی خاص، تعداد کثیری از گردشگران را به خود جذب کنند. استان اردبیل با طبیعت جادویی و جاذبه‌های فراوان، از توانایی گردشگری ورزشی فراوانی برخوردار است و اگر مدیران و مسئولین زیرساخت‌های مناسبی را مهیا کنند می‌توان این صنعت را در استان اردبیل رونق داد و در چند سال آینده می‌تواند به‌عنوان قطب گردشگری ورزشی ماجراجویانه در کشور معرفی شود.

۲. روش تحقیق

محرمزاده و ایمانزاده (۱۳۹۸) بررسی راهکارهای توسعه گردشگری ورزشی ماجراجویانه در استان اردبیل را با استفاده از روش تحلیل تماتیک مورد مطالعه قرار دادند. نتایج نشان داد که استان اردبیل با توجه به مناطق طبیعی، بکر و کوهستانی و دارای جاذبه‌های گردشگری ورزشی ماجراجویانه بوده و می‌تواند مورد توجه ورزشکاران و گردشگران ماجراجو واقع شده و به‌عنوان مقصدی برای گذران اوقات فراغت با انگیزه تفریح و هیجان انتخاب شوند. اما برای رشد سریع و ارتقای این بخش از گردشگری در استان نیازمند یک سری راهکارها و اقداماتی مانند توسعه زیرساخت‌ها و راه‌های ارتباطی، تبلیغ جاذبه‌های مختلف استان، جذب سرمایه‌گذار، برگزاری مسابقات و جشنواره‌های مختلف در این زمینه و غیره هستیم. بررسی نتایج تحقیقات انجام شده در زمینه گردشگری ماجراجویانه نشان می‌دهد که در کشور ایران علی‌رغم پتانسیل‌های متعدد این گونه از گردشگری، تاکنون مطالعات زیادی انجام نشده است. همچنین در مطالعات انجام شده عمدتاً پتانسیل‌ها شناسایی و نقاط قوت و ضعف این گونه از گردشگری در مناطق مورد مطالعه بررسی شده است، در حالی که در تحقیق حاضر، علاوه بر شناسایی پتانسیل‌ها، سایت‌های مهم معرفی و به ارزیابی و اولویت‌بندی آنها جهت برنامه‌ریزی این گونه از گردشگری پرداخته شده است.

روش تحقیق در این پژوهش که به‌صورت سیستمی و گام‌به‌گام انجام شده است، از نظر هدف، کاربردی و شیوه انجام آن، توصیفی-تحلیلی بوده است. جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات به‌صورت اسنادی و پیمایشی انجام گرفته است. از ابزارهایی مانند پرسشنامه محقق ساخته، GPS، نقشه‌های زمین‌شناسی و توپوگرافی، دوربین عکاسی، نرم‌افزار

محرمزاده و ایمانزاده (۱۳۹۸) بررسی راهکارهای توسعه گردشگری ورزشی ماجراجویانه در استان اردبیل را با استفاده از روش تحلیل تماتیک مورد مطالعه قرار دادند. با توجه به نمره نهایی ماتریس‌های ارزیابی عوامل مشخص شد که جایگاه ورزش‌های ماجراجویانه شهر سنندج در منطقه (تهاجمی) قرار دارد. از این رو، به جهت قرارگیری در این ناحیه پیشنهاد می‌شود تمرکز راهبردهای توسعه بر راهبردهای تهاجمی باشد. خضر (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «بررسی پتانسیل‌های توسعه گردشگری ماجراجویانه در استان آذربایجان غربی» پرداخته و نتیجه گرفته است که با وجود پتانسیل بالای استان آذربایجان غربی برای توسعه گردشگری ماجراجویانه، دینفعان گردشگری به این باور نرسیده‌اند که قدرت اقتصادی این نوع از گردشگری می‌تواند به‌عنوان یک بازار خاص، سرمایه‌های بزرگ را به استان سوق دهد. بیانی (۱۳۹۷)، در پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان امکان‌سنجی راه‌اندازی گردشگری ورزش‌های ماجراجویانه در استان اردبیل و ارائه راهکار، نتیجه گرفتند که استان اردبیل با توجه به مناطق طبیعی، بکر و کوهستانی و دارای جاذبه‌های گردشگری ورزشی ماجراجویانه خاص است و می‌تواند مورد توجه ورزشکاران و گردشگران واقع شده و به‌عنوان مقصدی برای گذران اوقات فراغت با انگیزه تفریح و استراحت انتخاب شوند و در دوره زمانی خاص، تعداد کثیری از گردشگران را به خود جذب کنند. استان اردبیل با طبیعت جادویی و جاذبه‌های فراوان، از توانایی گردشگری ورزشی فراوانی برخوردار است و اگر مدیران و مسئولین زیرساخت‌های مناسبی را مهیا کنند می‌توان این صنعت را در استان اردبیل رونق داد و در چند سال آینده می‌تواند به‌عنوان قطب گردشگری ورزشی ماجراجویانه در کشور معرفی شود.

ArcGIS و روش AHP و کوپراس جهت رسیدن به اهداف تحقیق استفاده شده است. در مرحله اول، سایت‌های گردشگری ماجراجویانه در استان کرمانشاه بر اساس تحقیقات انجام شده در زمینه گردشگری، نظرات کارشناسان و متخصصان، گردشگران و مطالعات میدانی شناسایی و در نهایت مستعدترین سایت‌ها که فعالیت‌های ماجراجویی در آن‌ها انجام می‌شود و می‌توانند نقش اصلی را در برنامه‌ریزی‌های گردشگری ماجراجویانه ایفا نمایند، برای مطالعه انتخاب شدند. لازم به ذکر است که در انتخاب سایت‌ها، دو معیار تنوع و پراکندگی مورد توجه قرار گرفته است. معیار تنوع، به معنای آن است که سایت‌های مورد بررسی باید هر یک از جذابیت و ویژگی گردشگری خاصی برخوردار باشند. بنابراین به دلیل وجود پدیده‌های مشابه، یک یا دو مورد مهم و مورد توجه گردشگران، به عنوان نمونه این پدیده‌های مشابه انتخاب شد. معیار پراکندگی نیز یکی از اصول مهم انتخاب سایت‌ها بوده و به مفهوم عدم تمرکز سایت‌های در یک ناحیه خاص است. در این مرحله اطلاعات مورد نیاز از سایت‌ها مانند عکس، موقعیت جغرافیایی، ارتفاع از سطح دریا، راه‌های دسترسی، امکانات و زیرساخت‌ها و ... جمع‌آوری شد.

معیارها و زیرمعیارهای مهم جهت ارزیابی سایت‌ها نیز با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و نظرات کارشناسان استخراج شد. در مرحله بعد جهت بررسی دیدگاه کارشناسان و گردشگران ماجراجو، پرسشنامه‌ای توسط نگارندگان طراحی و بین ۵۰ نفر از مخاطبان (۶۰ درصد مرد و ۴۰ درصد زن) توزیع شد. در تکمیل پرسشنامه‌ها سعی شد از گروه‌های مختلف گردشگران ماجراجو مانند غارنوردان، کوهنوردان، ورزش‌های آبی، دوچرخه‌سواری کوهستان و غیره استفاده شود. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها، داده‌ها با کمک نرم‌افزار Expert Choice 11 در قالب ۳ معیار اصلی و

۱۵ زیر معیار مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. بدین صورت که ماتریس‌های مقایسات زوجی پرسشنامه‌ها به صورت انفرادی وارد نرم‌افزار شده و سپس نرخ ناسازگاری ماتریس نظرات هر یک از افراد محاسبه گردید. سپس نرم‌افزار یک ماتریس تلفیقی ایجاد کرد که وزن معیارها و زیرمعیارها در آن مشخص شده بود. پس از مشخص شدن وزن معیارها، با استفاده از روش کوپراس (COPRAS) که توضیحات آن در زیر داده شده است، ارزش نهایی و وزن هر یک از سایت‌های گردشگری ماجراجویانه جهت رتبه‌بندی آنها مشخص گردید. در این مرحله میزان و ارزش هر سایت به ازای زیرمعیارها مشخص شد. مراحل اجرای روش کوپراس به ترتیب زیر است:

۱- تعیین وزن معیارها با یکی از روش‌های معمول مانند آنتروپی، فرایند سلسله مراتبی، فولر و ...

۲- تشکیل ماتریس تصمیم‌گیری؛

۳- تشکیل ماتریس وزن‌دار که مانند رابطه ۱، مقادیر هر گزینه در وزن آن‌ها ضرب و بر مجموع مقادیر تقسیم می‌شود:

$$d_{ij} = \frac{q_i}{\sum_{j=1}^n x_{ij}} x_{ij} \quad \text{رابطه ۱}$$

در رابطه (۱)، q_i وزن هر معیار و X_{ij} مقدار هر گزینه به ازای هر معیار است.

۴- سپس معیارهای مثبت و منفی، مشخص و تفکیک می‌شوند. منظور از معیار مثبت یا سازگار، معیاری است که با افزایش مقدار آن، میزان مطلوبیت آن نیز افزایش می‌یابد.

۵- پس از مشخص کردن معیارهای مثبت و منفی، باید ارزش نهایی معیارهای مثبت و منفی را مشخص کرد. این محاسبه از طریق رابطه ۲ انجام می‌گیرد:

رابطه ۲:

$$S_j^- = \sum_{z_i=-} d_{ij} \quad S_j^+ = \sum_{z_i=+} d_{ij}$$

استان کرمانشاه با مساحتی در حدود ۲۴۴۳۵ کیلومترمربع در میانه ضلع غربی کشور بین عرض‌های ۳۳ درجه و ۳۶ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۱۵ دقیقه شمالی و ۴۵ درجه و ۲۴ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۳۰ دقیقه طول شرقی قرار دارد (شکل ۱). این استان از شمال به استان کردستان، از جنوب به استان‌های ایلام و لرستان، از شرق به استان همدان و از غرب به کشور عراق محدود شده و با این کشور ۳۷۱ کیلومتر مرز مشترک دارد. همچنین ارتفاع متوسط استان از سطح دریاهای آزاد حدود ۱۲۰۰ متر است. میانگین بارش بلند مدت حدود ۴۶۱/۵ میلیمتر و میانگین حداکثر دمای روزانه حدود ۱۸٫۴ درجه سانتیگراد است.

از نظر زمین‌شناسی محدوده مورد مطالعه در دو واحد ساختمانی سنندج - سیرجان و زاگرس قرار دارد. بنابراین برحسب جنس سنگ و دخالت تکتونیک از یک‌سو و نحوه عملکرد دینامیک بیرونی از سوی دیگر عوارض ریخت‌شناسی در آن متنوع است.

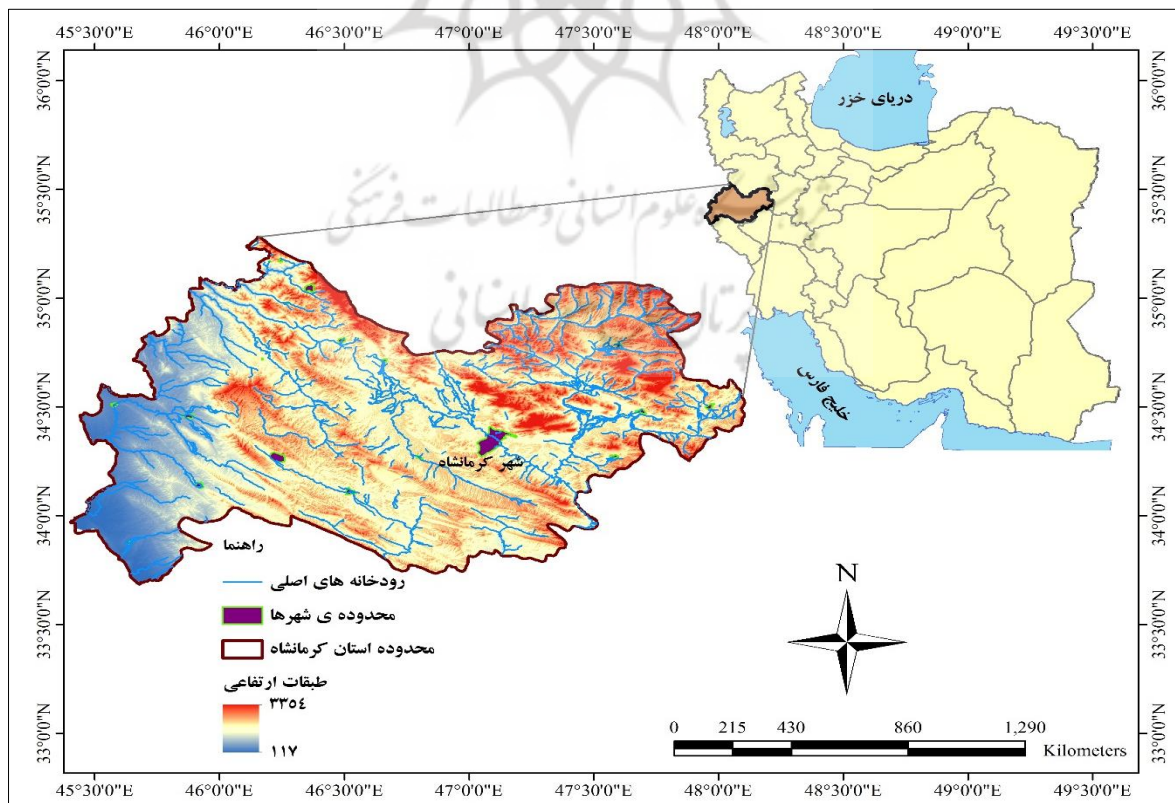
بر اساس رابطه (۲)، جمع جبری ارزش‌های مثبت و منفی به تفکیک محاسبه می‌شود.

۶- در مرحله پایانی، برای محاسبه ارزش نهایی هر گزینه Q از رابطه ۳ استفاده می‌شود.

$$Q_j = S_j^+ \frac{\sum_{j=1}^n S_j^-}{S_j^- \sum_{j=1}^n S_j^+} = S_j^+ + \frac{\sum_{j=1}^n S_j^-}{S_j^- \sum_{j=1}^n S_j^+} \quad \text{رابطه ۳}$$

در رابطه (۳)، S_j^+ مقدار جمع جبری معیارهای مثبت برای هر گزینه، S_j^- مقدار جمع جبری معیارهای منفی برای هر گزینه است. در این بخش ابتدا ۱ بر S_j^- تقسیم شده و سپس بر اساس رابطه ۳، مقدار Q برای هر گزینه محاسبه می‌شود. مقدار Q نشان‌دهنده میزان ارزش و اهمیت هر یک از گزینه‌ها برحسب معیارها است. مقدار ارزش بالا، نشانگر اهمیت و مطلوبیت بیشتر گزینه‌ها خواهد بود (قاسمی، شرفی، جعفری و شیخ علی پور، ۱۳۹۵، ص. ۳۷). پس از رتبه‌بندی سایت‌های گردشگری ماجراجویانه، به تجزیه و تحلیل یافته‌ها پرداخته شد.

۱.۲. معرفی محدوده مورد مطالعه

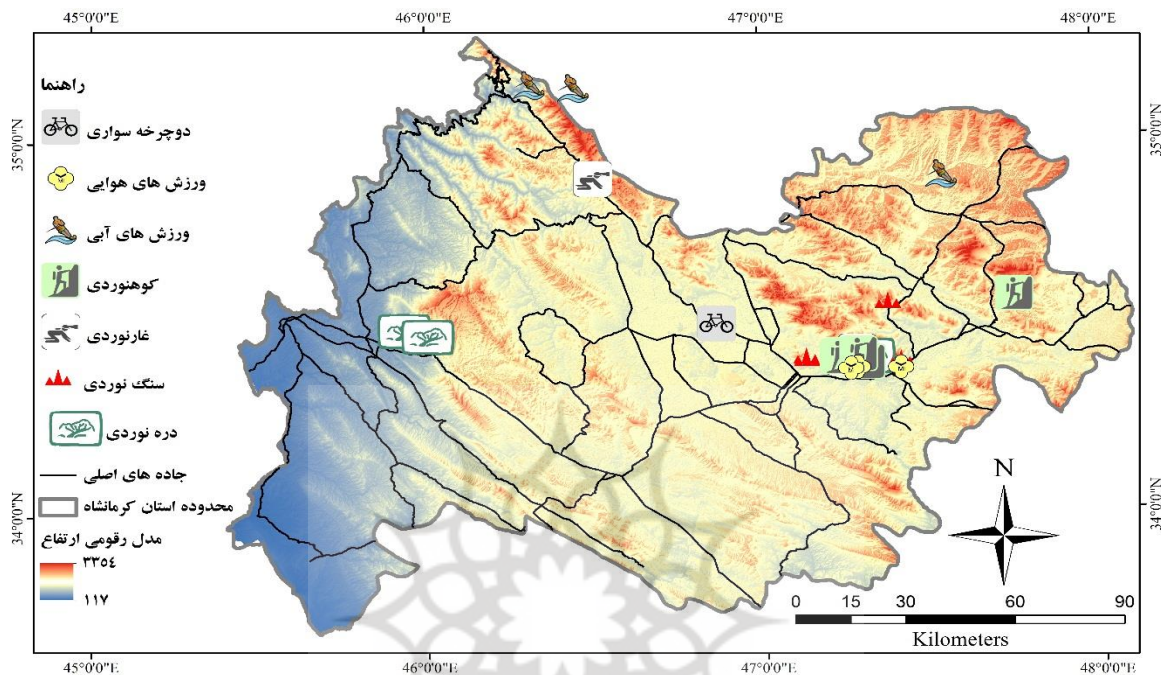
شکل ۱. موقعیت استان کرمانشاه در غرب ایران، منبع: نگارندگان، ۱۳۹۹

۳. یافته‌های پژوهش

معرفی سایت‌های گردشگری ماجراجویانه استان کرمانشاه

در این تحقیق، ۱۰ سایت منتخب و مورد مطالعه در ۷ گروه سنگ‌نوردی، کوه‌نوردی، غارنوردی، دره‌نوردی (راه‌پیمایی

طولانی در کوهستان)، ورزش‌های هوایی، دوچرخه‌سواری کوهستان و ورزش‌های آبی مورد بررسی قرار گرفته‌اند که پراکنش آن‌ها در شکل ۲ و ویژگی‌های کلی این سایت‌ها در زیر توضیح داده شده است. هم‌چنین در جدول ۱، دیگر ویژگی‌های سایت‌ها بیان شده است.

شکل ۲. موقعیت سایت‌های گردشگری ماجراجویانه مورد مطالعه در استان کرمانشاه، منبع: نگارندگان، ۱۳۹۹

مناسب برای پیاده‌روی خانوادگی است. دره پوشیده از انواع درختان مخصوصاً بلوط، آثار تاریخی متعدد و امکانات رفاهی ایجاد شده در ابتدای دره از مزیت‌های آن به شمار می‌رود.

– **سیزده خزان (بوناج)**. ابتدای مسیر روستای قلا گه در ۱۹ کیلومتری بیستون (این روستا ابتدای مسیر دسترسی به غار قلا نیز می‌باشد) و انتهای مسیر روستای زالو آب قرار دارد که در فصل بهار و تابستان مورد استفاده دامپروران قرار می‌گیرد.

– **دیواره بیستون**. دیواره کوه بیستون یکی از بزرگ‌ترین دیواره‌های سنگی دنیاست که با داشتن ۵ هزار متر وسعت، ۱۲۰۰ متر دیواره سنگی و ۲۸۵۰ متر ارتفاع از سطح دریا، سالانه صخره‌نوردان بسیاری را از سراسر جهان

– **دره اژدها**. دره‌ای بکر که رودخانه ریجاب در آن جریان دارد و دیواره‌هایی زیبا سراسر مسیر را احاطه کرده است. در طی مسیر با پرتگاه‌هایی خطرناک مواجه می‌شویم که نیاز به مهارت سنگ‌نوردی دارد. در ابتدای مسیر، روستای هدف گردشگری پیران قرار دارد. هم‌چنین آبشار پیران در دو کیلومتری روستا واقع است و انتهای دره به روستای سرسبز ژالگه منتهی می‌شود.

– **دره سیروله**. دره سیروله، از مهم‌ترین مسیرهای دره نوردی استان کرمانشاه می‌باشد که در ابتدای مسیر روستای نجویران و در فاصله ۵ کیلومتری شهر بیستون واقع شده است.

– **شالان (سرچشمه ریجاب)**. این سایت در کوهستان و منطقه دالاهو قرار دارد و مسیری راحت و

رودخانه‌ها و آبشارهای متعدد سالانه کوهنوردان و طبیعت گردان زیادی را به سمت خود می‌کشاند.

- **ویس القرنی.** راه دسترسی مناسب، وزش بادهای مناسب پرواز و تپه‌های مشرف به دشت پهناور روانسر از جمله قابلیت‌های این سایت است که هر ساله باعث جذب گردشگران زیادی می‌شود.

- **آبشار پیران.** ابتدای مسیر مشرف بر ارتفاعات دره اژدها در نزدیکی روستای ژالگه می‌باشد و قسمت پایین آبشار از طریق دره هونه به روستای پیران منتهی می‌شود. آبشار پیران سه طبقه دارد و در نزدیکی آن ویرانه‌های قصر یزدگرد مشاهده می‌شود. از جمله جاذبه‌های این آبشار فرود کوهنوردان از بالای صخره و ارتفاعات آبشار به سمت پایین است.

- **دریاچه سد داریان و رودخانه سیروان.** دریاچه سد در اورامانات و در نزدیکی روستای تاریخی و گردشگری هجیج واقع است که طبیعت بکر آن گرچه با ساختن سد دستخوش تحولاتی شده است، اما همچنان از قابلیت‌های آن به شمار می‌رود. همچنین چشمه بل با دبی زیاد علاوه بر تأمین بخشی از آب دریاچه، چشم‌اندازی زیبا در اطراف سایت ایجاد نموده است. رودخانه سیروان تنها رودخانه خروشان استان کرمانشاه است که قابلیت رفتینگ در آن وجود دارد. در شکل ۳، نمونه‌هایی از فعالیت‌ها ماجراجویانه در سایت‌های مورد مطالعه نشان داده شده است.

به خود جذب می‌کند. این دیواره که در حفاصل بین کرمانشاه و بیستون برافراشته شده و از کتیبه جهانی داریوش نگهداری می‌کند با داشتن بیش از ۴۰ مسیر مختلف و دیواره بدون ریزش، بزرگ‌ترین گنجینه سنگ‌نوردی ایران محسوب می‌شود که سهولت در دسترسی، نزدیکی به مراکز خدمات رفاهی و پایگاه امداد و نجات، همچنین آثار تاریخی به‌جامانده از دوران هخامنشی، ساسانی و صفوی قابلیت ویژه‌ای به آن بخشیده است. با توجه به همین ویژگی‌ها فدراسیون جهانی کوهنوردی با همکاری فدراسیون کوهنوردی ایران و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی جهت شناساندن هر چه بیشتر دیواره جهانی بیستون به‌عنوان یکی از ۵۰ دیواره عظیم دنیا، برگزاری جشنواره جهانی صخره‌نوردی در بیستون را در دستور کار خود قرار داده و از سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۷ هر دو سال یک‌بار این جشنواره را برگزار نموده است.

- **غار پرآو.** غار پرآو با عمق ۷۵۲ متر و طول ۱۴۰۰ متر از جمله عمیق‌ترین و فنی‌ترین غارهای ایران است. پیمایش این غار به اطلاعات فنی، قدرت و استقامت بدنی بالا نیاز دارد. یکی از ویژگی‌های منحصر به فرد غار پرآو، وجود دهانه آن در ارتفاع سه هزار متری از سطح دریا است که بالاترین ارتفاع از سطح دریا را در بین تمام غارهای دنیا دارد.

- **ارتفاعات شاهو.** این ارتفاعات پوشیده از درختان جنگلی، با تنوع گیاهی و جانوری، وجود چشمه‌سارها و

جدول ۱. برخی از ویژگی‌های سایت‌های گردشگری ماجراجویانه استان کرمانشاه

نام سایت	زمینه فعالیت گردشگری	فصل مناسب گردشگری	راه دسترسی
دره اژدها	دره نوردی، راه پیمایی طولانی	پاییز، زمستان، بهار	تا ابتدای مسیر جاده آسفالت
دره سیروله	دره نوردی، راه پیمایی طولانی	پاییز، زمستان، بهار	تا روستای نجوهران جاده آسفالت
شالان (سرچشمه ریجاب)	دره نوردی، راه پیمایی طولانی	چهار فصل	جاده آسفالت
سیزده خران (برناج)	راه پیمایی طولانی	چهار فصل	چهار کیلومتر تا ابتدای مسیر جاده خاکی
دیواره بیستون	دیواره نوردی، سنگ‌نوردی، ورزش‌های هوایی	چهار فصل	پیاده‌روی از جاده آسفالت تا پای دیواره حدود ۲ کیلومتر

ادامه جدول ۱. برخی از ویژگی‌های سایت‌های گردشگری ماجراجویانه استان کرمانشاه

نام سایت	زمینه فعالیت گردشگری	فصل مناسب گردشگری	راه دسترسی
غار پرآو	غار نوردی کاملاً حرفه‌ای	بهار، تابستان	از ابتدای مسیر (محیط‌بانی چالابه)، حدود ۴ ساعت کوه‌پیمایی سنگین
ارتفاعات شاهو	کوه‌نوردی، طبیعت‌گردی	چهار فصل	تا ابتدای مسیر کوه‌پیمایی جاده آسفalte
ویس القرنی	پارا گلایدینگ، دوچرخه‌سواری کوهستان	چهار فصل	جاده آسفalte
آبشار پیران	صخره‌نوردی	چهار فصل	جاده آسفalte
دریاچه سد داریان و رودخانه سیروان	قایق‌سواری تفریحی، شیرجه از ارتفاع، رفتینگ	چهار فصل	جاده آسفalte تا دریاچه سد

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۹

شکل ۳. سایت‌های گردشگری ماجراجویانه در استان کرمانشاه. (الف) رفتینگ در رودخانه سیروان (ب) کوه‌پیمایی در دره سیروله (پ) صخره‌نوردی در آبشار پیران (ت) سایت پرواز ویس القرنی (ث) ارتفاعات شاهو (ج) ورزش‌های هوایی در بیستون (چ) اسلکینگ

در بیستون (ح) غار پرآو، منبع: نگارندگان، ۱۳۹۹

تعیین وزن و رتبه‌بندی معیارها و زیر معیارها جهت ارزیابی سایت‌های گردشگری ماجراجویانه با روش AHP

در این مقاله، ۳ معیار اصلی ارتباطی، خدماتی و گردشگر و ۱۵ زیرمعیار به صورت تلفیقی مورد بررسی قرار گرفته اند که ماتریس مقایسه زوجی نرمال شده و وزن معیارهای اصلی در جداول ۲ و ۳ آورده شده است. معیارهای مورد مطالعه از دو نوع مثبت و منفی هستند. معیار مثبت، معیاری است که با افزایش مقدار، میزان مطلوبیت آن برای گردشگری بیشتر خواهد بود، در مقابل، معیار منفی، به معیاری اطلاق می‌گردد که با افزایش مقدار آن، میزان مطلوبیت کاهش پیدا می‌کند. این معیارها در سه گروه معیارهای ارتباطی، خدماتی و گردشگری دسته‌بندی شد. معیارهای ارتباطی، معیارهایی هستند که زمینه‌ی جابه‌جایی و پخش گردشگران را فراهم می‌نماید. بخش ارتباطی در این پژوهش، راه‌های ارتباطی و بزرگراه‌ها، پایانه‌ها و فرودگاه‌ها هستند. بر مبنای مدل‌های دسترسی، همواره دورترین یا نزدیک‌ترین فاصله برای ارزیابی سایت‌ها مورد توجه قرار می‌گیرد. پایانه‌ها نقش اصلی در پخش و پراکنش گردشگران در سطح استان کرمانشاه را ایفا می‌کند. گردشگران و مسافران مختلف، از طریق پایانه‌های استان، به بخش‌های مختلف استان هدایت می‌شوند. پس از پایانه‌ها، راه‌های ارتباطی نقش مؤثری در توزیع و پخش گردشگران دارد. سایت‌های مجاور شبکه‌های ارتباطی، زمینه‌ی مناسبی برای رونق گردشگری فراهم می‌کند. فرودگاه همانند پایانه‌های زمینی، محل تمرکز جمعیت و سیستم‌های حمل‌ونقل است.

در هر سه معیار ارتباطی، سایت‌هایی که در نزدیکی شبکه‌های ارتباطی قرار دارند، از ارزش بیشتری در گردشگری برخوردار هستند. هتل، یکی از مهم‌ترین خدمات گردشگری محسوب می‌شود. گردشگران پس از

ورود به استان ممکن است به اسکان و اقامت نیاز داشته باشند و هتل، یکی از بخش‌های خدماتی در بخش اقامت به شمار می‌رود. فضاهای سبز نیز یکی از کاربری‌های گردشگری محسوب می‌شود که برای تفریح روزانه و شبانه کارکرد بالایی دارد. به هر میزان، سایت‌ها به فضاهای سبز و هتل‌ها نزدیک‌تر باشند، از ارزش بیشتری نیز برخوردار هستند. پس از تأمین اقامت و تفریح گردشگران در هتل‌ها و فضاهای سبز، ضرورت دارد که ضمن ارائه خدمات مختلف در این مکان‌ها، قبل از بازدید گردشگران از جاذبه‌های گردشگری، تبلیغات و اطلاع‌رسانی برای سایت‌ها صورت گیرد تا گردشگران با آگاهی کامل، از سایت‌ها بازدید کنند. ارزش‌گذاری معیار تبلیغات در این پژوهش از دامنه‌ی ۱ (سطح تبلیغات خیلی ضعیف) تا ۵ (سطح تبلیغات خیلی بالا) در نظر گرفته شده است. ویژگی‌های گردشگری سایت‌ها نیز حائز اهمیت است. در این پژوهش، پنج ویژگی اصلی گردشگری سایت بررسی شده است. اختلاف چشم‌انداز، یکی از این ویژگی‌ها است. اختلاف چشم‌انداز به این معنا است که یک سایت گردشگری، از نظر شکل، درجه ماجراجویانه، رنگ و ویژگی‌های دیگر، چه میزان با محیط پیرامون خود اختلاف و تضاد دارد. داشتن اختلاف چشم‌انداز بالا، باعث تمایز سایت از محیط پیرامون خود می‌شود که این مورد برای گردشگران حائز اهمیت زیادی است. ارزش‌گذاری این معیار، از دامنه‌ی عددی ۱ تا ۵ و برحسب میزان اختلاف چشم‌انداز تعیین شده است. در کنار اختلاف چشم‌انداز، سطح جذابیت یک سایت نیز دارای اهمیت زیادی است. سایت‌هایی که از درجه جذابیت بالایی برخوردار باشند، برای برنامه‌ریزی، مناسب‌تر خواهند بود. سطح جذابیت در اینجا از سطح بین‌المللی (ارزش ۵)، ملی (ارزش ۴)، منطقه‌ای (ارزش ۳)، محلی (ارزش ۲) و بدون جذابیت (ارزش ۱) تعیین شده است. چنانچه در پیرامون یک

رتبه دوم و معیار خدماتی با وزن ۰/۱۰۶ در رتبه سوم از لحاظ درجه اهمیت گردشگری ماجراجویانه قرار گرفته‌اند. باید اشاره نمود که مجموع وزن‌ها باید برابر عدد ۱ شود و نرخ ناسازگاری نیز باید برابر با ۰/۱ یا کمتر باشد تا نتایج اولویت‌بندی قابل استناد باشد. با توجه به اینکه نرخ ناسازگاری برابر ۰/۰۳۳۳ است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که نتایج رتبه‌بندی قابل اعتماد است.

پس از دسته‌بندی و تحلیل و ترکیب زیرمعیارها براساس نتایج پرسشنامه، وزن نهایی ترکیبی زیرمعیارها نیز مشخص شد که نتایج آن در جدول ۴ نشان داده شده است.

سایت، جاذبه‌های مختلف دیگری وجود داشته باشد، از نظر برنامه‌ریزی گردشگری، یک ارزش بالا تلقی می‌شود. در این صورت، گردشگران در کنار بازدید از یک سایت، می‌توانند از سایت‌های گردشگری دیگر که در پیرامون آن قرار دارد نیز استفاده کنند. این جاذبه‌ها باید در شعاع ۵۰۰ متری سایت قرار گرفته باشند. دامنه‌ی ارزش‌گذاری این معیار از ۱ (بدون جاذبه) تا ۵ (بیش از ۶ جاذبه) است. در نهایت، حجم گردشگران ورودی به هر سایت نیز ارزش‌گذاری شد. بر اساس جدول ۲، معیار گردشگری با وزن ۰/۶۳۳ در رتبه اول، معیار ارتباطی با وزن ۰/۲۶۰ در

جدول ۲. ماتریس مقایسات زوجی نرمال شده معیارهای اصلی گردشگری ماجراجویانه

نسبت به	گردشگری	ارتباطی	خدماتی
گردشگری	۰/۶۵۲۱۷۳۹۱	۰/۶۹۲۳۰۷۶۹	۰/۵۵۵۵۵۵۵۶
ارتباطی	۰/۲۱۷۳۹۱۳	۰/۲۳۰۷۶۹۲۳	۰/۳۳۳۳۳۳۳۳
خدماتی	۰/۱۳۰۴۳۴۷۸	۰/۰۷۶۹۲۳۰۸	۰/۱۱۱۱۱۱۱۱

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۹

جدول ۳. وزن‌ها و رتبه‌بندی معیارهای اصلی گردشگری ماجراجویانه

رتبه هر عامل	وزن نسبی عوامل	عوامل
۱	۰/۶۳۳۳۴۵۷۲	گردشگری
۲	۰/۲۶۰۴۹۷۹۵۶	ارتباطی
۳	۰/۱۰۶۱۵۶۳۲۴	خدماتی

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۹

جدول ۴: وزن نهایی ترکیبی زیرمعیارها در روش تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP)

رتبه	زیر معیار	وزن	رتبه	زیر معیار	وزن
۱۰	فاصله از پایانه‌ها زمینی	۰/۰۲۹	۱۲	فاصله از فضای سبز	۰/۰۲۷
۵	فاصله از بزرگراه‌ها و جاده‌های اصلی	۰/۰۸۲	۸	سطح خدمات و تبلیغات	۰/۰۴۸
۹	فاصله از فرودگاه	۰/۰۴۵	۱۱	فاصله از کمپ‌های استراحتی	۰/۰۲۸
۱۳	فاصله از مرکز استان	۰/۰۱۶	۴	اختلاف چشم‌انداز	۰/۰۸۷
۱۵	فاصله از مرکز شهرستان	۰/۰۱۴	۱۴	تعداد گردشگران ورودی	۰/۰۱۵
۷	فاصله از اورژانس، درمانگاه‌ها و بیمارستان‌ها	۰/۰۷۶	۱	تنوع جاذبه‌ها	۰/۱۹۴
			۲	سطح جذابیت	۰/۱۴۷
۶	فاصله از هتل‌ها و متل‌ها	۰/۰۸۰	۳	میزان امنیت سایت گردشگری	۰/۱۱۲

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۹

سایت گردشگری» از بیشترین ارزش برای ارزیابی سایت‌های گردشگری ماجراجویانه برخوردار هستند.

طبق نتایج این جدول، معیارهای گردشگری شامل «تنوع جاذبه‌ها»، «سطح جذابیت» و همچنین معیار «امنیت

سپس در معیارهای مثبت و منفی شناسایی شد. معیارهای منفی شامل فاصله از پایانه‌ها، فرودگاه‌ها، بزرگراه‌ها و جاده‌ها، مرکز استان و شهرستان، خدمات درمانی و بهداشتی، هتل‌ها، فضاهای سبز و فاصله از کمپ‌های استراحتی هستند. معیارهای مثبت هم شامل امنیت، سطح جذابیت، تنوع جاذبه‌ها، تعداد گردشگران، اختلاف چشم-انداز و همچنین معیار سطح خدمات و تبلیغات می‌باشند. در نهایت از طریق فرمول‌های ذکر شده در روش تحقیق، معیارهای مثبت و منفی با یکدیگر ترکیب شده و وزن و ارزش نهایی سایت‌های گردشگری ماجراجویانه در استان کرمانشاه محاسبه شد (جدول ۷).

معیارهای «اختلاف چشم‌انداز»، «فاصله از بزرگراه‌ها و جاده‌های اصلی»، «فاصله از هتل‌ها» و «فاصله از خدمات درمانی» نیز دارای ارزش قابل توجهی می‌باشند.

ارزیابی سایت‌های گردشگری ماجراجویانه در استان کرمانشاه

پس از تعیین و وزن دهی معیارها و زیر معیارها، سایت‌های گردشگری مورد مطالعه در استان کرمانشاه از منظر این معیارها و با استفاده از روش تصمیم‌گیری کوپراس ارزشیابی شدند. مرحله نخست ارزیابی با این روش، تشکیل ماتریس تصمیم‌گیری (جدول ۵) و سپس ماتریس وزن‌دار است (جدول ۶). پس از تهیه ماتریس تصمیم‌گیری، ماتریس وزن‌دار بر اساس روش ذکر شده، نرمال و وزن‌دار شده و

جدول ۵: ماتریس تصمیم‌گیری

معیارها	دره اژدها	دره سپروله	ریجاب (سرچشمه شالان)	سپرده خوران (پونج)	دیواره بیستون	غار پروا	ارتفاعات شاهو ویس	سایت پرواز و مسیر دوچرخهسواری	آبشار پیران	دریاچه سد داریان و رودخانه سروان	جهت شاخص‌ها
فاصله از پایانه‌ها زمینی	۲۵	۳۲	۲۷	۲۲	۲	۱۲	۲۵	۲۹	۰/۵۰	۲	↓
فاصله از بزرگراه‌ها و جاده‌های اصلی	۲۰	۵	۳	۱	۱	۶	۴	۲	۱	۱	↓
فاصله از فرودگاه	۱۲۵	۴۷	۱۵۱	۵۹	۲۵	۱۰	۱۴۵	۳۴	۱۲۲	۱۴۰	↓
فاصله از مرکز استان	۱۲۰	۴۰	۱۴۰	۵۱	۲۹	۱۱	۱۴۵	۳۰	۱۲۲	۱۴۰	↓
فاصله از مرکز شهرستان	۱۸	۲۵	۲۰	۱۵	۲	۱۱	۱۵	۳۰	۲۰	۳	↓
فاصله از اورژانس، درمانگاه‌ها و بیمارستان‌ها	۱۹	۲۷	۲۲	۱۷	۱	۱۱	۲۴	۲۸	۰/۵۰	۲	↓
فاصله از هتل‌ها و متل‌ها	۲۰	۲۷	۲۲	۱۷	۲	۱۲	۲۶	۲۹	۰/۶۰	۳	↓
فاصله از فضای سبز	۲۹	۳۶	۳۰	۲۶	۱	۵	۲۰	۲	۱	۱	↓
سطح خدمات و تبلیغات	۴	۳	۵	۲	۴	۳	۱	۲	۱	۳	↑
فاصله از کمپ‌های استراحتی	۱۰	۱۵	۷	۱	۲	۷	۷	۳۰	۰/۵۰	۱	↓
اختلاف چشم‌انداز	۵	۴	۵	۳	۱	۵	۴	۳	۴	۲	↑
تعداد گردشگران ورودی	۹۶۰۰	۵۵۵۰	۱۲۰۰۰	۲۵۷۰	۲۰۰۰۰	۱۰۵۰۰	۱۷۵۰	۲۷۰۰	۹۰۰۰	۳۱۰۰	↑
تنوع جاذبه‌ها	۵	۳	۵	۲	۴	۴	۳	۱	۵	۱	↑
سطح جذابیت	۵	۴	۴	۲	۲	۵	۴	۳	۵	۱	↑
امنیت سایت	۵	۴	۵	۳	۵	۲	۱	۳	۴	۳	↑

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۹

جدول ۶. ماتریس وزن‌دار

وزن معیار	معیارها	دره اژدها	دره سیروله	شالان (سرچشمه ریجاب)	خران (برناج) سیزده	آبشار پیران	غار پروا	ارتفاعات شاهو	سوارای ویس و مسیر دوچرخه پرواز و سایت پرواز	دیواره بیستون	رودخانه سیروان و دریاچه سد داریان
۰/۰۲۹	فاصله از پایانه‌ها	۰/۰۱۲	۰/۰۰۳	۰/۰۰۸	۰/۰۱۲	۰/۰۲۹	۰/۰۲۳	۰/۰۱۷	۰/۰۱۱	۰/۰۲۹	۰/۰۲۹
۰/۰۸۲	فاصله از راه‌های اصلی	۰/۰۰۸	۰/۰۱۶	۰/۰۲۵	۰/۰۳۵	۰/۰۸۲	۰/۰۶۱	۰/۰۸۲	۰/۰۸۲	۰/۰۸۲	۰/۰۸۲
۰/۰۴۵	فاصله از فرودگاه	۰/۰۰۹	۰/۰۱۸	۰/۰۰۵	۰/۰۱۴	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۱۸	۰/۰۴۵	۰/۰۲۷	۰/۰۱۸
۰/۰۱۶	فاصله از مرکز استان	۰/۰۰۳	۰/۰۰۶	۰/۰۰۲	۰/۰۰۷	۰/۰۱۶	۰/۰۱۶	۰/۰۰۳	۰/۰۱۶	۰/۰۰۹	۰/۰۰۶
۰/۰۱۴	فاصله از مرکز شهرستان	۰/۰۰۴	۰/۰۰۱	۰/۰۰۵	۰/۰۰۶	۰/۰۱۴	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۳	۰/۰۰۸	۰/۰۱۴
۰/۰۷۶	فاصله از مراکز بهداشتی	۰/۰۲۳	۰/۰۰۸	۰/۰۱۵	۰/۰۳۰	۰/۰۷۶	۰/۰۶۱	۰/۰۳۰	۰/۰۱۵	۰/۰۷۶	۰/۰۷۶
۰/۰۸۰	فاصله از هتل‌ها و متل‌ها	۰/۰۲۴	۰/۰۰۸	۰/۰۱۶	۰/۰۳۲	۰/۰۸۰	۰/۰۶۴	۰/۰۱۶	۰/۰۱۶	۰/۰۸۰	۰/۰۸۰
۰/۰۲۷	فاصله از فضای سبز	۰/۰۰۸	۰/۰۰۳	۰/۰۰۵	۰/۰۱۱	۰/۰۲۷	۰/۰۲۷	۰/۰۲۱	۰/۰۲۷	۰/۰۲۷	۰/۰۲۷
۰/۰۴۸	سطح خدمات و تبلیغات	۰/۰۱۴	۰/۰۱۰	۰/۰۱۹	۰/۰۰۷	۰/۰۴۸	۰/۰۳۶	۰/۰۱۲	۰/۰۲۴	۰/۰۱۲	۰/۰۳۶
۰/۰۲۸	فاصله از کمپ‌های استراحتی	۰/۰۰۶	۰/۰۰۳	۰/۰۰۸	۰/۰۱۱	۰/۰۲۸	۰/۰۲۲	۰/۰۲۲	۰/۰۱۱	۰/۰۲۸	۰/۰۲۸
۰/۰۸۷	اختلاف چشم‌انداز	۰/۰۱۲	۰/۰۲۷	۰/۰۰۹	۰/۰۳۷	۰/۰۱۷	۰/۰۸۷	۰/۰۶۹	۰/۰۵۲	۰/۰۶۹	۰/۰۳۵
۰/۰۱۵	تعداد گردشگران ورودی	۰/۰۰۶	۰/۰۰۳	۰/۰۰۵	۰/۰۰۲	۰/۰۱۵	۰/۰۱۲	۰/۰۰۳	۰/۰۰۳	۰/۰۰۳	۰/۰۰۳
۰/۱۹۴	تنوع جاذبه‌ها	۰/۰۶۷	۰/۰۲۲	۰/۰۵۸	۰/۰۴۳	۰/۱۵۵	۰/۱۵۵	۰/۱۱۶	۰/۰۳۹	۰/۱۹۴	۰/۰۳۹
۰/۱۴۷	سطح جذابیت	۰/۰۵۵	۰/۰۳۷	۰/۰۲۹	۰/۰۱۸	۰/۰۵۹	۰/۱۴۷	۰/۱۱۷	۰/۰۸۸	۰/۱۴۷	۰/۰۲۹
۰/۱۱۲	میزان امنیت	۰/۰۳۷	۰/۰۲۷	۰/۰۳۴	۰/۰۱۲	۰/۱۱۲	۰/۰۴۵	۰/۰۲۲	۰/۰۶۷	۰/۰۸۹	۰/۰۶۷

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۹

جدول ۷: وزن نهایی سایت‌های گردشگری ماجراجویانه استان کرمانشاه

رتبه	وزن نهایی	سایت گردشگری ماجراجویانه
۷	۰/۲۸۹	دره اژدها (پیران - شالان)
۱۰	۰/۱۹۱	دره سیروله (شنل - نجبوران)
۹	۰/۲۴۳	شالان - سرچشمه ریجاب
۸	۰/۲۷۷	سیزده خران (برناج)
۲	۰/۸۰۳	دیواره آبشار پیران
۳	۰/۸۰۲	غار پروا
۵	۰/۵۴۹	ارتفاعات شاهو
۶	۰/۴۹۹	سایت پرواز و مسیر دوچرخه‌سواری کوهستان ویس
۱	۰/۸۸۶	دیواره بیستون
۴	۰/۵۶۹	دریاچه سد داریان و رودخانه سیروان

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۹

که از جمله آن‌ها می‌توان به دیواره بیستون، غار پرآو، ارتفاعات شاهو و غیره اشاره نمود. در این سایت‌ها فعالیت‌های ماجراجویانه مانند سنگ‌نوردی، کوه‌نوردی، غارنوردی، دره نوردی (راه‌پیمایی طولانی در کوهستان)، ورزش‌های هوایی، دوچرخه‌سواری کوهستان و ورزش‌های آبی انجام می‌شود و برخی از این سایت‌ها مانند بیستون از شهرت جهانی برخوردارند.

ارزیابی ۳ معیار اصلی گردشگری، خدماتی و ارتباطی و ۱۵ زیرمعیار مورد بررسی نشان داد که از دید پرسش‌شوندگان، معیارهای گردشگری و زیرمعیارهای آن مانند تنوع جاذبه‌ها، سطح جذابیت و امنیت از بیشترین اهمیت در اولویت‌بندی سایت‌ها برخوردارند. دلیل اهمیت بیشتر معیارها و زیرمعیارهای ذکر شد در وزن دهی سایت‌ها، وجود منابع متعدد گونه‌های مختلف گردشگری در اطراف سایت‌های گردشگری ماجراجویانه و نزدیکی به شهرها و روستاها جهت امنیت بیشتر و دسترسی بهتر است. از نمونه این سایت‌های می‌توان به دیواره بیستون و دیواره آبشار پیران اشاره کرد. از طرف دیگر، زیرمعیارهایی مانند فاصله از مرکز استان و شهرستان، تعداد گردشگران ورودی و فاصله از فضاها، سبب اهمیت چندانی در رتبه‌بندی سایت‌های گردشگری ماجراجویانه نداشته‌اند. زیرا گردشگران ماجراجو عمدتاً به دنبال منابع گردشگری هیجانی و غیرعادی هستند که گردشگران معمولی خیلی از آن‌ها استقبال نمی‌کنند، چرا که این نوع گردشگری نیاز به سطح خاصی از مهارت دارد. به همین دلیل برای گردشگر ماجراجو نزدیکی یا دوری به معیارهایی که برای گردشگران عادی مهم تلقی می‌شود، اهمیت چندانی ندارد.

رتبه‌بندی سایت‌ها بر اساس معیارهای و زیر معیارهای مورد بررسی نشان داد که دیواره بیستون، دیواره آبشار پیران و غار پرآو بیشترین اهمیت را در بین گردشگری ماجراجو

همان‌طور که در جدول ۷ مشخص شده است، سایت گردشگری دیواره بیستون به عنوان مستعدترین سایت گردشگری ماجراجویانه در استان کرمانشاه انتخاب شده است. این سایت به دلیل فاصله مناسب از هتل‌ها، اورژانس، مراکز شهری و ... موقعیت بسیار مناسبی دارد و این مسئله در هدایت گردشگران ورودی به سایت نقش مهمی ایفا می‌کند. هم چنین سایت بیستون در مکانی واقع شده است که دارای جاذبه‌های متعدد طبیعی، فرهنگی و تاریخی بوده و به سایت گردشگری شالان (سرچشمه ریجاب) نیز نزدیک می‌باشد. برگزاری جشنواره‌ها و انواع فعالیت‌های ماجراجویانه مانند ورزش‌های هوایی، سنگ‌نوردی و دامنه نوردی باعث شده تا این سایت از دید پرسش‌شوندگان بیشترین امتیاز را کسب نماید. سایت گردشگری دیواره آبشار پیران به‌عنوان دومین مکان مناسب برای گردشگری ماجراجویانه تعیین شده است. زیرا آبشار پیران به دلیل آنکه دارای تنوع جاذبه، جذابیت، بهره‌مندی از خدمات و تبلیغات بالا، نزدیکی به روستاها جهت برپایی کمپ استراحتی و نزدیکی به اورژانس، از منظر گردشگری ماجراجویانه دارای ارزش بالایی می‌باشد. غار پرآو، به عنوان یکی از عمیق‌ترین و فنی‌ترین غارهای ایران و هم چنین چشم‌انداز زیبا، در رتبه سوم گردشگری ماجراجویانه از بین ۱۰ سایت مورد مطالعه قرار دارد.

۴. بحث و نتیجه‌گیری

گردشگری ماجراجویانه از جمله فعالیت‌های گردشگری است که در چند سال اخیر در مناطق مستعد این‌گونه از گردشگری به‌ویژه مناطق کوهستانی ایران از رونق خاصی برخوردار بوده است. استان کرمانشاه به دلیل واقع شدن در رشته‌کوه‌های زاگرس با تنوع توپوگرافی و لندفرم‌های عمدتاً کارستی دارای طیف وسیعی از منابع و جاذبه‌های گردشگری است که پتانسیل این نوع از گردشگری را دارند

جهانی برسد. در مطالعه‌ای مشابه محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸) با بررسی راهکارهای مختلف توسعه گردشگری ورزشی ماجراجویانه در استان اردبیل نتیجه گرفتند که اجرای راهکارهای ارائه شده مانند اختصاص بودجه برای تبلیغات و اطلاع‌رسانی پتانسیل‌ها، تصویب قوانین حمایتی از توسعه گردشگری ماجراجویانه و ... در برنامه‌ریزی‌های پیش رو می‌تواند سرعت توسعه گردشگری ماجراجویانه در استان اردبیل را افزایش داده و در سال‌های آینده این استان را به‌عنوان قطب گردشگری ماجراجویانه کشور و منطقه معرفی نماید.

تقدیر و سپاسگزاری

بنا به اظهار نویسنده مسئول، پژوهش حاضر برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد پوراندخت کیانی، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان است، و فاقد حامی مالی می‌باشد.

دارند و بیشتر مورد استفاده این‌گونه از گردشگران قرار می‌گیرند. اما دره‌هایی مانند سیروله که در رتبه آخر قرار گرفته است، در مقایسه با سایت‌هایی مانند بیستون از اهمیت کمتری در گردشگری ماجراجویانه استان کرمانشاه برخوردار است. هم‌چنین ورزش‌های آبی وضعیت متوسطی در بین گردشگران ماجراجو و سایت‌های مورد مطالعه دارند. از دیگر نتایج تحقیق می‌توان به رتبه‌بندی گونه‌های مختلف گردشگری ماجراجویانه در محدوده مورد مطالعه اشاره نمود. به‌طوری‌که می‌توان نتیجه گرفت که دیواره نوردی و سنگ نوردی از بیشترین محبوبیت و رونق در گردشگری ماجراجویانه استان کرمانشاه برخوردار هستند که دلیل آن وجود لندفرم‌های مناسب برای این نوع فعالیت‌ها می‌باشد. بنابراین بر اساس پتانسیل‌ها و بررسی معیارها می‌توان نتیجه گرفت که استان کرمانشاه با مدیریت و برنامه‌ریزی اصولی، می‌تواند به یکی از قطب‌های گردشگری ماجراجویانه در سطح کشور و در برخی موارد مانند سنگ‌نوردی به شهرت

فهرست منابع

- اسماعیلی، آرزو و حمید برقی. ۱۳۹۱. بررسی مناطق نمونه‌ی گردشگری به‌منظور توسعه گردشگری ماجراجویانه (مطالعه موردی شهر اصفهان). *اولین همایش ملی گردشگری و طبیعت‌گردی ایران زمین*. همدان.
- انتظاری، مژگان، و یوسف آقایی پور. ۱۳۹۳. بررسی پتانسیل‌های اکوتوریسم و ژئوتوریسمی منطقه نمونه گردشگری بیستون با استفاده از تکنیک SWOT. *پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*. دوره ۵، شماره ۱۶. صص ۷۵-۸۸.
- بیاتی‌خطیبی، مریم، شهابی، هیمین و هانا قادری‌زاده. ۱۳۸۹. ژئوتوریسم رویکردی نو در بهره‌گیری از جاذبه‌های ژئومورفولوژیکی غار کرفتو استان کردستان. *فضای جغرافیایی*. دوره ۱۰، شماره ۲۹. صص ۲۷-۵۰.
- بیانی، شیوا، ۱۳۹۷. امکان‌سنجی راه‌اندازی گردشگری ورزش‌های ماجراجویانه در استان اردبیل و ارائه راهکار. *پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد*. استاد راهنما: مهرداد محرم‌زاده. دانشگاه محقق اردبیلی.
- خاکساری، علی و معصومه دهقانی. ۱۳۹۳. ظرفیت گردشگری ماجراجویانه در کویرهای ایران با استفاده از SWOT. *مطالعات مدیریت گردشگری*. دوره ۹، شماره ۲۷. صص ۱-۲۲.
- خضر، بهمن، ۱۳۹۵. بررسی پتانسیل‌های توسعه گردشگری ماجراجویانه در استان آذربایجان غربی. *پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد*. استاد راهنما: زاهد شفیعی. دانشگاه هنر اصفهان.
- عزیزپور، فرهاد، زراعی، سودابه و کتایون چراغی. ۱۳۹۲. موانع توسعه گردشگری ماجراجویانه در ایران با تأکید بر مخاطرات طبیعی. *دومین کنفرانس بین‌المللی مخاطرات محیطی*. تهران.

- غفاری گیلانده، عطا، دوده‌زاده سیلابی، پروین و مریم قدیمی. ۱۳۹۶. رتبه‌بندی جاذبه‌های گردشگری براساس پتانسیل جذب گردشگر با استفاده از مدل تاکسونومی عددی (مورد مطالعه: شهرستان خوی). **اقتصاد و مدیریت شهری**. دوره ۵. شماره ۲۰. صص ۱۲۶-۱۱۳.
- قاسمی، مسلم، شرفی، حجت‌الله، جعفری، مرضیه و بهزاد شیخ‌علی پور. ۱۳۹۵. رتبه‌بندی زیرساخت‌های گردشگری شهری با استفاده از تکنیک کوپراس (مطالعه موردی: استان زنجان). **گردشگری شهری**. دوره ۳. شماره ۱. صص ۴۱-۳۱.
- قدیری معصوم، مجتبی و لایلا وثوقی. ۱۳۸۴. گردشگری ماجراجویانه. **مطالعات جهانگردی**. دوره ۳. شماره ۸. صص ۵۸-۴۱.
- مجیدی، جالاک و مهرداد محرم‌زاده. ۱۳۹۵. راهبرد توسعه ورزش‌های ماجراجویانه در شهر سندج با استفاده از تحلیل SWOT. **پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی**. دوره ۶. شماره ۱۲. صص ۴۴-۲۷.
- محرم‌زاده، مهرداد و مسعود ایمان‌زاده. ۱۳۹۸. بررسی راهکارهای توسعه گردشگری ورزشی ماجراجویانه در استان اردبیل. **مدیریت و توسعه ورزش**. دوره ۸. شماره ۴. صص ۱۷-۲.
- مدیری، مهدی، سلیمی منش، جبار، عباسی، محمد و سجاد باقری سید شکر. ۱۳۹۰. تحلیل و ارزیابی پتانسیل‌ها و راهبردهای توسعه اکوتوریسم در منطقه ریجاب (استان کرمانشاه). **اطلاعات جغرافیایی «سپهر»**. دوره ۲۰. شماره ۷۸. صص ۵۰-۴۳.
- میرزایی، رحمت، ۱۳۸۸. تاثیر توسعه گردشگری روستایی بر اشتغال در منطقه اورامانات کرمانشاه. **روستا و توسعه**. دوره ۱۲. شماره ۴. صص ۷۶-۴۹.
- میرکتولی، جعفر و راضیه مصدق. ۱۳۸۹. بررسی وضعیت گردشگری روستایی و نقش آن در رونق صنایع دستی. مطالعه موردی دهستان استرآباد جنوبی. شهرستان گرگان. **مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای**. دوره ۲. شماره ۷. صص ۱۵۴-۱۳۷.
- Beedie, P., & Hudson, S. 2003. Emergence of mountain-based adventure tourism. *Annals of tourism research*. 30(3). Pp 625-643.
- Bentley, T. A., & Page, S. J. 2001. Scoping the extent of adventure tourism accidents, *Annals of Tourism Research*, 28(3). Pp 705-726.
- Bentley, T. A., Page, S. J., & Macky, K. A. 2007. Adventure tourism and adventure sports injury: The New Zealand experience. *applied ergonomics*. 38(6). Pp 791-796.
- Buckley, R., McDonald, K., Duan, L., Sun, L., & Chen, L. X. 2014. Chinese model for mass adventure tourism, *Tourism management*, 44. Pp 5-13.
- Buckley, R.C. 2006. Adventure Tourism. Wallingford: CAB International.
- Cater, C. I. 2006. Playing with risk? Participant perceptions of risk and management implications in adventure tourism. *Tourism management*. 27(2). Pp 317-325.
- Chhetri, P., Arrowsmith, C., & Jackson, M. 2004. Determining hiking experiences in nature-based tourist destinations. *Tourism Management*. 25. Pp 31-43.
- Dar, H. 2014. Potentials and problems of adventure tourism: a study of Kashmir valley, *Abhinav International Monthly Refereed Journal of Research in Management & Technology*. 3(9). Pp 77-84.
- FaladeObalade, T. A., & Dubey, S. 2014. Managing Tourism as a source of Revenue and Foreign direct investment inflow in a developing Country: The Jordanian Experience. *International journal of academic research in economics and management sciences*. 3(3). Pp 16-42.

- Gardiner, S., & Kwek, A. 2017. Chinese participation in adventure tourism: A study of generation Y international students' perceptions. *Journal of Travel Research*. 56(4). Pp 496-506.
- Giddy, J. K., & Webb, N. L. 2016. The influence of the environment on motivations to participate in adventure tourism: The case of the Tsitsikamma, *South African Geographical Journal*. 98(2). Pp 351-366.
- Hansen, M., Hjalager, A. M., & Fyall, A. 2019. Adventure tourism innovation: Benefitting or hampering operations?. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*. 28. 100253.
- Swarbrooke, J., Beard, C., Leckie, S., & Pomfret, G. 2003. Adventure tourism: The new frontier. *Routledge*.
- Travel Industry Association of America. 2005. Adventure travel report, /http://www.tia.orgS. last viewed 25 November 2005.
- Vaske, J. J., Carothers, P., Donnelly, M. P., & Baird, B. 2000. Recreation conflict among skiers and snowboarders. *Leisure Sciences*. 22(4). Pp 297-313.
- Vujadinović, S., Šabić, D., Joksimović, M., Golić, R., Gajić, M., Živković, L., & Milinčić, M. 2013. Possibilities for mountain-based adventure tourism: the case of Serbia. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*. 19(19). Pp 99-111.
- Weber, K. 2001. Outdoor adventure tourism: A review of research approaches. *Annals of tourism research*. 28(2). Pp 360-377.
- Williams, P., & Soutar, G. N. 2009. Value, satisfaction and behavioral intentions in an adventure tourism context. *Annals of tourism research*. 36(3). Pp 413-438.
- Williams, P., Soutar, G., Ashill, N. J., & Naumann, E. 2017. Value drivers and adventure tourism: A comparative analysis of Japanese and Western consumers. *Journal of Service theory and Practice*. 27(1). Pp 102-122.

Introduction and Evaluation of Potential Adventure Tourism Sites (Case study: Kermanshah Province)

Pourandokht Kiani, MA in Geography Department, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorram Abad, Iran.

Siyamack Sharafi^{*1}, Assistant professor of Geography Department, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorram Abad, Iran.

Ali Amiri, Assistant professor of Geography Department, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorram Abad, Iran.

Received: 19 July 2021

Accepted: 8 January 2022

Abstract

Adventure tourism is a complex and dynamic phenomenon in tourism that has become increasingly commercial and rapidly growing in recent years as outdoor recreation. The mountainous nature and diversity of landforms prone to adventure tourism in Kermanshah province has made this type of tourism particularly prosperous, and holding festivals and conferences with the content of this type of tourism is proof of this claim. In this study, the aim is to identify potentially adventurous tourism sites in Kermanshah province and evaluate the sites based on their importance in attracting adventurous tourists using criteria affecting their ranking. The type of applied research and its method is descriptive-analytical and survey. Information from tourist sites and tools such as GPS, camera, Arc GIS software, and a researcher-made questionnaire was used. In this way, first, the characteristics of the selected sites were prepared using field and documentary studies and then completed in the form of a questionnaire by experts and adventurous tourists. Then, by identifying the criteria and sub-criteria and weighting them by AHP and Copras method, the sites were ranked. A review of 10 important adventure tourism sites from the perspective of experts and tourists, considering the effective criteria and sub-criteria, showed that the tourism criterion as the most important main criterion and variety of attractions, level of attractiveness and security, 3 sub-criteria with the highest score for evaluating and ranking tourism sites adventurous in Kermanshah province. The results showed that the tourist sites of Bisotun Wall, Piran Waterfall, and Parav Cave are of the highest importance in adventure tourism in Kermanshah province. Site prioritization also suggests that wall climbing and rock climbing are the most popular forms of adventure tourism.

Keywords: Adventure tourism, , Bisotun wall, Kermanshah province.

^{*1} Corresponding Author: sharafi.si@lu.ac.ir

To cite this article:

Kiani, P., Sharafi, S., Amiri, A (2022), Introduction and evaluation of potential adventure tourism sites (Case study: Kermanshah province), Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas, 2(8), 1-19. Doi:10.52547/gsma.2.4.1